

Владислав Буратинський
здобувач 1 курсу магістратури
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
освітньо-професійна програма «Управління закладами освіти»,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник:
Ірина Левандовська
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного університету

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКА

На сучасному етапі розвиток і формування комунікативної культури особистості старшокласників є одним із актуальних освітніх векторів. Аналіз наукової літератури дозволяє зауважити той факт, що дослідження проблем формування комунікативної культури особистості, має місце в різних освітніх галузях, свідченням чого є експериментальні роботи таких сучасних вітчизняних вчених, як А. В. Аносова, А. В. Білоножко, В. П. Барковський, О. О. Гаврилюк, Т. І. Гончар, О. М. Корніяка, Г. В. М'ясоїд, Л. Е. Орбан-Лембрик, В. В. Садова, С. О. Сарновська, І. О. Татаріна, І. І. Тимченко, Є. Й. Юнусова, Н. В. Юрченко та ін.

У нашому дослідженні комунікативну культуру старшокласника розглядаємо, передусім, як особистісне утворення школяра, що віддзеркалюється в його переконаннях, поглядах, потребах, мотивах, почуттях, взаємовідносинах. Вона є інструментом самореалізації старшокласника у взаєминах з іншими людьми.

Зокрема, у юнацькому віці участь старшокласників у взаємодії визначається цілою низкою зовнішніх і внутрішніх чинників. Зі сторони зовнішніх чинників участь молодих людей у комунікації визначається їх статусом у колективі, бажанням колективу вступати з ними у взаємовідносини, умовами, що створюються дорослими стосовно старшокласника тощо. Внутрішні чинники – це стани, ставлення, якості особистості, коло умінь і навичок, необхідних для

вдалої взаємодії та комунікації. Серед них велика роль належить тому, наскільки розвинені комунікативні якості старшокласника: комунікабельність, здатність розуміти іншого, вміння швидко орієнтуватися у ситуації взаємодії з іншими людьми. Якщо ці якості сформовані, то можна вважати, що старшокласник має необхідну базу для соціального і комунікативного зростання, самовизначення.

Комунікативна культура, в контексті цього аспекту дослідження, розглядається як вибір і реалізація школярами способів взаємодії з оточуючим світом, пошук сенсу в цій взаємодії та виражається у єдності соціальних, комунікативних знань, умінь і навичок, нагромаджених у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

У зв'язку з цим, комунікативна культура старшокласників репрезентується через оволодіння ними певним досвідом, що складається із п'яти компонентів (рис. 1). Всі п'ять компонентів суб'єктивного досвіду складають цілісну систему життєвого досвіду старшокласника як суб'єкта взаємодії, спілкування, життєвого самовизначення. Виокремлення цього індивідуального досвіду школярами є необхідною умовою виховання у них комунікативної культури [3].

Відтак, комунікативна культура формується у процесі спілкування старшокласників і пов'язана із різноманітною діяльністю, що виражається в умінні вихованців використовувати у взаємодії та спілкуванні свої соціальні, комунікативні властивості; у вміннях, пов'язаних із розумінням, урахуванням у міжособистісній взаємодії, спілкуванні особливостей іншої людини, вмінні встановлювати, підтримувати контакт, передавати й перехоплювати ініціативу в спілкуванні, постійно стимулювати як власну активність, так і активність співрозмовника; прогнозувати можливий розвиток ситуації, в межах якої розгортається комунікація; вміти долати психологічні бар'єри; обирати адекватну манеру поведінки, жести, міміку тощо.

Рис. 1. Компоненти комунікативної культури старшокласників (оволодіння досвідом)

Отже, можна стверджувати, що комунікативна культура старшокласника визначається його ціннісними орієнтирами, моральними переконаннями, взаємовідносинами з оточуючими, здатністю діяти відповідно до соціально прийнятих норм поведінки. Вона відображає ставлення до себе, інших людей та оточуючого світу. Комунікативна культура пов'язує соціум і вихованця, презентуючи загальнолюдські цінності в емоційно закріпленій формі. Подальшим напрямком наших досліджень слугуватиме окреслення педагогічних умов формування комунікативної культури старшокласників в педагогічній системі загальноосвітньої школи.

Список використаних джерел

Гончар Т. І. Комунікативна культура в контексті психологічних теорій особистості. *Вісник книжкової палати*. 2003. №5. С. 42-44.

Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. Чернівці: Книги – XXI, 2010. 528 с.

Формування комунікативної культури старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УДПУ ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. Вип. 49. С. 110-117.

Заграбчук Світлана

магістрантка ННІ педагогіки

Науковий керівник:

О.А. Дубасенюк

докт. пед. наук, професор

Житомирський державний університет імені Івана Франка

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ЗАСОБАМИ КАЗОК ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Актуальність проблеми. Одним із найважливіших завдань педагогічної науки на сучасному етапі розвитку освіти є формування творчої особистості школяра, оскільки розвиток у дітей творчого способу мислення є соціальною необхідністю.

Суспільству потрібні люди, які здатні приймати нестандартні рішення і вміють креативно мислити. У цьому розумінні початкова освіта займає пріоритетну позицію, є підґрунтям формування обдарованої та творчої молоді, яка буде сприяти розвитку суспільства і держави. Одним із завдань підвищення ефективності навчання в освітньому середовищі Нової української школи постають шляхи, форми та методи впровадження творчого підходу.

У зв'язку з цим досвід вітчизняного педагога-гуманіста В. Сухомлинського має велике теоретичне і практичне значення, оскільки він поєднує в собі досвід педагога, методиста-теоретика і словесника-практика.

Формування ціннісних орієнтацій дітей у спадщині Василя Сухомлинського стали предметом дослідження Н. Безлюдної, С. Заволоки, Г. Калмикова, В. Киричок, О. Савченко, В. Хайруліної та ін.